

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Strategisk Miljøvurdering Natura 2000-plan 2022-2027

Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov
Natura 2000-område nr. 17
Habitatområde H18
Fuglebeskyttelsesområde F7

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion: Miljøstyrelsen Nordjylland

Forsidefoto:

Rød tørvemos (*Sphagnum magellanicum*)

Fotograf: Tage Burholt

ISBN:978-87-7564-722-4

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027	4
1.1 Ikke teknisk resumé.....	5
1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	5
1.2.1 Anden lovgivning	6
1.2.2 Andre relevante planer	7
1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ	8
1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen.....	8
1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet	17
1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.....	17
1.4.2 Befolkningen	17
1.4.3 Menneskets sundhed	18
1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer	18
1.4.5 Materielle goder og kulturarv	19
1.4.6 Landskab.....	19
1.4.7 Arter	19
1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater	20
1.5 Eksisterende miljøproblemer	20
1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området	21
1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	22
1.7 Planens indvirkning på miljøet.....	22
1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet	25
1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg.....	26
1.10 Overvågning	27

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027

Den enkelte Natura 2000-plan er ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurderinger af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) underlagt krav om miljøvurdering. SMV rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 4.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem kommunale og andre ansvarlige myndigheders handleplaner, der har fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførslen. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Natura 2000-område nr. 17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov består af habitatområde nr. 18 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov samt fuglebeskyttelsesområde nr. 7 Lille Vildmose.

På udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 7 findes trækfuglene sangsvane, sædgås og havørn samt mange ynglefugle der i perioder trækker over landegrænser: skarv, sort stork, sangsvane, havørn, rørhøg, blå kærhøg, hvepsevåge, engsnarre, plettet rørvagtel, trane, klyde, tinksmed, mosehornugle, natravn, hedelærke, blåhals og rødrygget tornskade. På udpegningsgrundlaget er desuden rørdrum og rørhøg som er udprægede standfugle, men som i hårde vintre kan trække over grænsen.

På udpegningsgrundlaget for området findes damflagermus med en population på i størrelsesordenen 100-600 individer, der overvintrer i kalkgruber i området. Damflagermus kan potentielt trække over meget lange afstande og dermed også over landegrænser. I Danmark er der imidlertid egnede sommerhabitater så tæt på overvintringslokaliteterne i kalkgruberne, at de fleste dyr formentlig ikke flyver længere væk end 100 km fra gruberne, dvs. at træk over landegrænser sandsynligvis er minimal.

Natura 2000-planen bidrager til, at sikre egnede levesteder for området's fugle og arter, og tilstanden af levestederne for klyde forbedres, således at 75% af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med artens krav til ynglelokalitet. Planen indeholder en indsats mod invasive arter og en indsats på hedearealer men henblik på forbedring af naturtilstanden. Dette bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for fuglene. Planen indeholder desuden en indsats om udtagning af kulstofholdig lavbundsjord, der kan være til gavn for arter og fugle. Planen indeholder også en indsats om urørt skov, hvilket især vil kunne hjælpe til at sikre levesteder og have gavnlig effekt for damflagermus.

Planens indsatser for arter og fugle på udpegningsgrundlaget vurderes potentielt at kunne hjælpe til at sikre og have gavnlig effekt på bestande af arter og fugle, som bevæger sig over landegrænser.

Natura 2000-området er ikke placeret nær den danske grænse og er ikke geografisk forbundet med områder, herunder Natura 2000-områder, i udlandet. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen består udelukkende af tiltag som vurderes at kunne påvirke lokalt, f.eks. i form af drift og pleje af de

terrestriske naturtyper eller ophør af drift med henblik på urørt skov. Det vurderes derfor ikke, at Natura 2000-planen har grænseoverskridende påvirkning ud over den ovenfor beskrevne.

1.1 Ikke teknisk resumé

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter, fugle og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur, fugle og arter, der findes i området, og Natura 2000-planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Natura 2000-planen for området beskriver overordnet set et program for en plejeindsats, som skal medvirke til at sikre eksisterende beskyttede naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget samt sikre levesteder, raste- og ynglesteder for fugle på udpegningsgrundlaget.

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for området, på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover forventes det, at de planlagte indsatser har en positiv effekt for den øvrige natur og arter, der findes i området. Planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Der beskrives ligeledes en indsats for at sikre synergieffekter, samt til at skabe større sammenhæng i naturen og sikre en mere naturlig dynamik i områderne fx ved udvidelse af arealer med urørt skov. Dette kan ske gennem eksisterende og kommende tilskudsordninger vedr. plejeindsatser og lavbundsarealer og aftaler om udlægning af urørt skov.

Indsatsen beskrevet i planen medvirker ligeledes til at bekæmpe invasive arter, ligesom den bidrager til at skabe flere muligheder for naturoplevelser for lokalbefolkningen i området. Mere sammenhæng i naturen kan bl.a. realiseres vha. tilskudsordninger til sikring af pleje samt omlægning af lavbundsarealer til naturarealer. Udtagning af lavbundsarealer vil desuden sikre, at CO₂ bindes i jorden, og indsatsen forventes dermed have en positiv klimateffekt.

Natura 2000-planens gennemførelse vurderes at komplimentere og understøtte den eksisterende fredning og eventuelle andre igangværende plejeforanstaltninger i Natura 2000-området.

1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte Natura 2000-område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse i planperioden 2022-2027. Målsætningerne består af overordnede målsætninger for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området findes følgende overordnede målsætninger i forslag til Natura 2000-planen.

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Målet er, at Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark skov udgør et stort

sammenhængende naturområde med vægt på retablering af hydrologiske og naturmæssige sammenhænge mellem områdets lysåbne naturtyper og skovnatur samt vandløb og søer.

De lysåbne naturtyper aktiv højmoser (7110), nedbrudt højmoser (7120), tidvis våd eng (6410), enekrat (5130), våd hede (4010), kalkoverdrev (6210), surt overdrev (6230), rigkær (7230), og skovnaturtyperne skovbevokset tørvemoser (91D0), bøg på mor med kristtorn (9120), ege-blandskov (9160) samt elle- og askeskov (91E0) sikres og forekomsterne øges og sammenbindes hvis muligt. Ligeledes sikres områdets klitnaturtyper, grå/grøn klit (2130), klitlavning (2190), skovklit (2180) og enebærklit (2250). Nævnte naturtyper har enten stærk ugunstig bevaringsstatus, særlige forekomster i Danmark eller biogeografisk store forekomster i området.

Det accepteres, at den skovbevoksede tørvemoser reduceres i forbindelse med genopretning af højmosen samt at områder med bøg på mor reduceres af hensyn til genopretning af sumpskov i forbindelse med genskabelse af naturlig hydrologi i skovene.

Fuglebeskyttelsesområdet har stor national værdi for en række af områdets ynglefugle og er et af landets vigtigste ynglefugleområder. Det er målet at fuglebeskyttelsesområdets store sø, eng- og rørskovsområder sikres for rørdrum, rørhøg, blåhals, plettet rørvagtel, sangsvane, skarv og trane, områdets skove sikres for havørn, kongeørn og sortspætte, skovlysningerne og de lysåbne områder omkring sikres for natravn og rødrygget tornskade og yngleørerne til klyde i Birkesø sikres. Nævnte fuglearter har enten nationalt vigtige forekomster i området eller er i tilbagegang. Derudover sikres de internationalt vigtige raste- og fourageringsområder for trækfuglene sangsvane og tajgasædgås.

Levestederne for damflagermus og for stor vandsalamander sikres.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Den økologiske integritet sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

1.2.1 Anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er bundet af planens målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, kan der følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførsel, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte Natura 2000-planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

1.2.2 Andre relevante planer

Anden generations Natura 2000-planer for 2016-2021 blev vedtaget i april 2016, og de opfølgende kommunale handleplaner blev endeligt vedtaget i foråret 2017.

Første generations Natura 2000-planer (2010-2015) fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag. Disse indsatser blev fastholdt og videreført i anden generations Natura 2000-planer (2016-2021). I tredje generation Natura 2000-planer igangsættes nye indsatser med særlig fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper, fugle og arter, sikring af naturlig dynamik og større sammenhængende arealer fx udlægning af arealer til urørt skov, udtagning af lavbundsjord og ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne, som er en del af 1. generations Natura 2000-planer, er gældende fra 2010 til udgangen af 2021 og at der i forbindelse med udarbejdelse af tredje generations Natura 2000-planer, også vil ske en revision af den del af Natura 2000-planerne, som omfatter fredsskovpligtige arealer.

Vandområdeplaner og EU's havstrategi

Natura 2000-område nr. 17 er beliggende i vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Vandområdets økologiske og kemiske tilstand fremgår af vandområdeplanen for området.

For de Natura 2000-områder som også er omfattet af en vandområdeplan og Danmarks Havstrategi, er målsætninger og retningslinjer for indsatser om vandkvalitet, næringsstoffer, miljøfremmede stoffer, hydrologi og fysiske forhold samlet i vandområdeplanen og/eller i basisanalysen med tilhørende indsatskatalog og havstrategien. Disse mål og indsatser vil bidrage til at forbedre vandmiljøet og vandkvaliteten i Natura 2000-områderne og understøtte Natura 2000-planens målsætninger.

Landsplandirektiver og kommuneplaner

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. I henhold til Bekendtgørelse om planlægning nr. 1157 af 1. juli 2020, må kommuneplaner ikke stride mod en Natura 2000-plan, jf. lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven), en handleplan efter samme lovs § 46 a eller regler udstedt i medfør af samme lovs § 36, stk. 3, eller stride mod en Natura 2000-skovplan, jf. kapitel 4 i lov om skove. Af redegørelsen til planforslag, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendig for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal jf. bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, indgå en vurdering af planforslagets virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.

Klimasikring

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. De enkelte kommuner har udarbejdet en klimatilpasningsplan. En vurdering af spillet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

Kommunal klimatilpasningsplan

Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

Natur- og Biodiversitetspakke

I december 2020 blev der indgået aftale om Natur- og biodiversitetspakken, som har til formål at fremme natur og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang. Natur- og biodiversitetspakken skal gennemføres i perioden 2021-2024. Med Natur- og Biodiversitetspakken er der bl.a. afsat midler til udpegning af naturnationalparker, udlægning af urørt skov, forbedring af havmiljøet og udarbejdelse af strategi for forvaltning af truede arter.

Det fremgår af Lov om naturnationalparker, at ansøger, i forbindelse med ansøgningsfasen til etablering af naturnationalparken, skal udarbejde en projektbeskrivelse for etablering af naturnationalparken, samt en forvaltningsplan for området. Planen skal tage højde for internationale naturbeskyttelseshensyn, herunder skal det fremgå af redegørelsen, om forvaltningsplanens gennemførelse er afhængig af tilladelser, godkendelser eller dispensationer ligesom der skal indgå en beskrivelse af nuværende status for naturen i området. Forvaltningsplanen er tiltænkt at skulle sikre en vildere naturforvaltning, bl.a. i Natura 2000-områder. Det fremgår i den forbindelse af lov om naturnationalparker, at det forudsættes, at den vildere naturforvaltning er i overensstemmelse med bevaringsmålsætninger i Natura 2000-planen for berørte områder.

Forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3-arealer

Pr. 1. juli 2022 træder et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer i kraft. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge, hvor der i dag kan være en lovlig drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. For de øvrige § 3-beskyttede naturarealer gælder der som udgangspunkt allerede et sådant forbud. En delmængde af de § 3-strandenge kan også være kortlagt som habitatnatur, mens de ferske enge ikke har en tilsvarende habitatnaturtype. Lovændringen forventes at have en gavnlig synergieffekt på Natura 2000-områderne, herunder evt. fugle og arter på udpegningsgrundlaget, samt de kortlagte habitatnaturtyper, både i form af en direkte effekt på de kortlagte strandenge og indirekte ved at mindske eventuel randpåvirkning.

1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen

Områdets areal med højmoser (7110) er overvejende i god/høj tilstand (primært høj). Arealerne i god/høj tilstand er generelt karakteriseret ved et højt artsindhold af naturtypekarakteristiske arter, tydelig tue- og højlestrukturer i de våde tørvemospartier, laggzone, udbredte forekomster af tørvemos og dværgbuske samt lav dækning af høje græsser og urter. Ca 8 % af arealet er i moderat/ringe tilstand og er stedvist præget af tilgroning med middelhøj græs-/urtevegetation og vedplanter, mens ca. halvdelen er præget af et ringe artsindhold og lav forekomst af tørvemosser og der registreret uhensigtsmæssig hydrologi på ca. 3/4 af arealerne i moderat/ringe tilstand.

Nedbrudt højmoser (7120) er overvejende i moderat/ringe tilstand. Områdets nedbrudte højmoser i moderat/ringe tilstand er præget af tilgroning med høje græsser og urter og har et lavt artsindhold

på 2/3 dele af arealerne. Størstedelen af arealerne er påvirket af afvanding med svag til udbredt effekt, heraf knap 1/3 med tydelig til udbredt effekt, hvor fugtigbundsvegetation kun findes på dele af arealet eller hist og her. Det samlede areal med nedbrudt højmoser i god/høj tilstand udgør ca. 8 %

Tidvis våd eng (6410) er overvejende i god/høj tilstand. Områdets tidvis våde enge i moderat/ringe tilstand (lidt under halvdelen) er præget af tilgroning med høje græsser og urter og på 30 % af arealet er der registreret afvanding med tydelig effekt.

Arealet med grå/grøn klit (2130) er overvejende i god/høj tilstand. Lidt over en tredjedel er i moderat/ringe tilstand. Størstedelen af arealerne i moderat/ringe tilstand er præget af tilgroning med vedplanter og invasive arter.

Arealet med rigkær (7230) er overvejende i moderat/ringe tilstand og er præget af tilgroning med middelhøje og især høje græsser og urter samt stedvis tilgroning med vedplanter og relativt ringe artsindhold. På 15 % af arealet er rigkærene dog i god/høj tilstand.

Arealet med våd hede (4010) er overvejende i moderat tilstand. 22 % af arealerne er i god tilstand og er bl.a. karakteriseret ved høj andel af dværgbuske, ingen eller spredte forekomster af invasive arter samt stedvist et relativt højt artsindeks. På områdets arealer med våd hede i moderat tilstand er der stedvist registreret tilgroning med middelhøj græs-/urtevegetation, vedplanter som dunbirk og skovfyr. På 12 % af arealet er der registreret afvanding med tydelig effekt.

Arealet med surt overdrev (6230) er overvejende i moderat tilstand og er stedvist præget af tilgroning med høje og især middelhøje græsser og urter, et relativt ringe artsindhold samt tilgroning med vedplanter og forekomst af invasive arter i varierende omfang.

Arealet med enekrat (5130) er overvejende i moderat/ringe tilstand og der er stedvist registreret tilgroning med middelhøje og høje græsser og urter samt spredte forekomster af invasive arter. Der er endvidere registreret et relativt ringe artsindhold på dele af arealerne.

Arealet med tør hede (4030) er i moderat tilstand og der er der stedvist registreret tilgroning med middelhøje urter og vedplanter samt et relativt ringe artsindeks.

Arealet med klithede (2140) er overvejende i moderat/ringe tilstand og er præget af et relativt ringe artsindhold. En mindre del af det samlede areal er præget af tilgroning med middelhøje græsser og urter samt vedplanter.

For kalkoverdrev (6210) er ca. halvdelen i moderat tilstand og ca. en fjerdedel i god tilstand eller ringetilstand. Områdets kalkoverdrev i god tilstand er bl.a. karakteriseret ved at have en urterig vegetation med mange rosetplanter og et højt artsindeks. Områdets kalkoverdrev i moderat/ringe tilstand er stedvist præget af tilgroning med middelhøj og høj græs-/urtevegetation samt et relativt ringe artsindhold. Mindre dele af arealerne er endvidere præget af tilgroning med vedplanter eller invasive arter.

Arealet med enebærklit (2250) er overvejende i god tilstand.

Arealet med naturtypen hængesæk (7140) er overvejende i god/høj tilstand og er præget af tilgroning med middelhøje græsser og urter samt et relativt ringe artsindhold.

Størstedelen af arealet med klitlavning (2190) er i moderat/ringe tilstand og der er registreret tilgroning med høj græs- og urtevegetation samt tydelig påvirkning af afvanding.

Arealet med tørvelavning (7150) er i moderat tilstand og er præget af tilgroning med middelhøj græs-/urtevegetation og et relativt lavt artsindeks.

Arealet med kildevæld (7220) er i god tilstand og der er registreret naturlig hydrologi og færre vedplanter i kildevældet ved den seneste kortlægning.

I området er der kortlagt skovnaturlyperne bøg på mor med kristtorn (9120), egeblandskov (9160), skovbevokset tørvemose (91D0), elle- og askeskov (91E0), skovklit (2180) og med stilkegekrat (9190). Den primære naturtype er skovbevokset tørvemose (91D0). I området er der registreret ca. 361 ha med skovbevokset tørvemose (91D0). Skovbevokset tørvemose (91D0) har hensigtsmæssig hydrologi på 71 % af arealet. På 90 % af arealet er der registreret under 5 store træer/ha og på 6 % over 10 store træer/ha og på 86 % af arealet er der registreret under 5 stk. stående eller liggende dødt ved/ha. JF. seneste Artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturlypernes tilstand, mangler der generelt dødt ved og store træer i denne skovhabitatnaturtype.

I områdets resterende skovhabitatnaturlyper er der registreret varierende mængder af store træer og dødt ved. Elle- og askeskov (91E0) har hensigtsmæssig hydrologi på 40 % af arealet. På 73 % af arealet er der registreret under 5 store træer/ha og på 13 % over 10 store træer/ha, på 48 % af arealet er der registreret under 5 stk. stående dødt ved/ha og på 22 % over 10 stk. stående dødt ved/ha og på 37 % af arealet er der registreret under 5 stk. liggende dødt ved/ha og på 25 % over 10 stk. liggende dødt ved/ha. I stilkegekrat (9190) er der registreret over 10 store træer/ha, under 5 stk. stående dødt ved/ha og over 10 stk. liggende dødt ved/ha. I naturtypen egeblandskov (9160) er der registreret 1-5 store træer/ha på godt 1/3 af arealet, mens der på den resterende del af arealet er registreret 6-10 store træer/ha. Der er registreret 1-5 stykker stående dødt ved på arealerne med egeblandskov. Derudover er der registreret 1-5 stykker liggende dødt ved/ha på godt 1/3 af arealet, mens der på den resterende del af arealet er registreret 6-10 stykker liggende dødt ved/ha. I skovklit (2180) er der registreret under 1 stort træ/ha og under 5 stk. stående eller liggende dødt ved/ha. JF. seneste Artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturlypernes tilstand, mangler der generelt dødt ved og store træer i disse skovhabitatnaturtype.

På 45 % af arealet med bøg på mor med kristtorn (9120) er der registreret under 5 store træer/ha og på 26 % over 10 store træer/ha, på 91 % af arealet er der registreret under 5 stk. stående dødt ved/ha og på 85 % af arealet er der registreret under 5 stk. liggende dødt ved/ha. JF. seneste Artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturlypernes tilstand, mangler der generelt dødt ved i denne skovhabitatnaturtype.

I Natura 2000-området er der kortlagt i alt 42 småsøer under 5 ha. To af søerne er kortlagt som habitatnaturlypen søbred med småurter (3130), her er den ene af disse søer beregnet til at være i høj tilstand og den anden er beregnet til at være i god tilstand. Søerne har stor dækningsgrad af amfibisk vegetation med høj artsrigdom. En sø er kortlagt som habitatnaturlypen kransnålalgesø (3140), søen er beregnet til at være i høj tilstand. 21 af søerne er kortlagt som habitatnaturlypen næringsrig sø (3150), kun en enkelt af disse søer er beregnet til at være i høj tilstand, 14 er i god tilstand, tre er beregnet til at være i moderat tilstand og tre er der endnu ikke beregnet tilstand for. Søerne i høj og god tilstand har alle ingen eller kun ubetydelige forekomster af trådalger. De har også en artsrig vegetation domineret af vandnavle og arter af andemad. Søerne i moderat tilstand har højere forekomst af trådalger og en lavere artsrigdom. De resterende 18 søer er af habitatnaturlypen brunvandet sø (3160), her er 15 søer beregnet til at være i høj tilstand og tre er endnu ikke beregnet tilstand for. Søerne i høj tilstand har ingen forekomst af trådalger og kun ubetydelige forekomster af rørskov, dette giver gode lysforhold og derfor har søerne en høj dækningsgrad af undervandsvegetation.

I dette område er der fem søer over 5 ha, Lillesø er naturtypebestemt som næringsrig sø (3150), Tofte Sø er naturtypebestemt som brunvandet sø (3160) og tre søer kan ikke naturtype bestemmes. Miljømålet for Lillesø er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en ringe økologisk tilstand på grund af indholdet af vandplanter. Miljømålet for Tofte Sø er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en dårlig økologisk tilstand på grund af indholdet af fytoplankton.

I dette område findes der ca. 12,1 km vandløb, der er omfattet af vandområdeplanen for Jylland og Fyn. Habitatnaturtypen vandløb med vandplanter (3260) er registreret på 3,4 km i blandt andet Haslevgårds Å. Naturtypen er ikke tilstandsvurderet.

På udpegningsgrundlaget findes stor vandsalamander. I Natura 2000-område nr. 17 er stor vandsalamander registreret et enkelt sted nord for Tofte Skov i overvågningsperioden 2013-2019. Arten er registreret 6 steder inden for habitatområdet i overvågningsperioden 2004-2012. Artens reelle udbredelse i området kendes ikke med sikkerhed. Der er kortlagt 46 søer, som levested for stor vandsalamander i dette Natura 2000-område. Heraf er 36 af de 46 søer i god-høj (primært god) tilstand, mens de resterende 10 er i moderat tilstand.

Hovedparten af søerne i god-høj tilstand er vurderet til at være næringsfattige og bortset fra 2 af søerne er der ikke registreret forekomst af trådalger af betydning. Generelt har søerne i god-høj tilstand ingen eller kun meget lav grad af skyggepåvirkning fra træer og buske, og generelt et højt artsindeks. Disse søer vurderes at være velegnede levesteder for stor vandsalamander. Afgørende er også, at alle de kortlagte søer i god-høj tilstand er uden tegn på fisk. I søer med udbredte fiskebestande har stor vandsalamander og andre paddearter normalt vanskelig livsbetingelser. Søerne i moderat tilstand er til gengæld generelt præget af skyggepåvirkning fra træer og buske og påvirkning af næringsstoffer. Der er dog ikke registreret trådalger i søerne eller registreret tegn på tilstedeværelse af fisk.

Stellas mosskorpion er ny på udpegningsgrundlaget i dette Natura 2000-område. Arten blev fundet på en stormfældet bøg i 2009 ved Tofte Bøge i Lille Vildmose. Arten er senest eftersøgt i 2015 i samme område men ikke genfundet. Stellas mosskorpion er særdeles vanskelig at overvåge på grund af dens skjulte levevis i alle livsstadier. Bestanden udbredelse og udvikling i området er ukendt. Der vurderes ikke umiddelbart at være aktuelle trusler for artens forekomst i området, da der er mange egnede levesteder for arten i området i form af ældre løvtræer med egnede hulheder. Ifølge DCE's NOVANA-afrapportering vurderes det, at der endnu ikke er tilstrækkelige kendskab til artens forekomst og udbredelse i Danmark.

I dette Natura 2000-område er odder sidst overvåget i 2017, hvor der blev registreret spor/ekskrementer efter odder på 3 lokaliteter i området, henholdsvis ved Haslevgaard å nær Kongstedlund, ved et afløb til Tofte sø samt i den nordlige del af Portlandmosen. Der blev fundet spor af odder på 2 lokaliteter inden for området i overvågningsperioden 2004-2012. Det vurderes, at arten benytter området i langt større grad end illustreret ved overvågningen, og ud fra områdets karakter med små og middelstore vandløb, søer og uforstyrrede skjulesteder vurderes der at være en stabil forekomst af odder i området. Der vurderes således umiddelbart ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA rapport fremgår det, at der i Jylland findes en vidt udbredt levedygtig bestand af odder som er fælles for den atlantiske og den kontinentale biogeografiske region.

I dette Natura 2000-område er der senest foretaget en overvågning af damflagermus i 2014. Arten er observeret ved Tofte sø og Høstemark skov. Området omfatter Smidie kalkminer, der er en kendt overvintringslokalitet for arten. I perioden 2004-2012 blev der observeret damflagermus ved Tofte sø. Det vurderes, at arten benytter området i forbindelse med fouragering og yngel i større grad end illustreret af overvågningen. Især da de store arealer med søflade og skov i området

vurderes at give gode forudsætninger for en bestand af damflagermus. Der vurderes således ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering er bestandsstørrelse og -udvikling for damflagermus er ukendt, men den er formentlig relativ stabil. Arealet af egnede levesteder for damflagermus vurderes ligeledes at være stabil. Forekomsten af damflagermus inden for de Natura 2000-områder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget, er stabil.

På udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, som omfatter fuglebeskyttelsesområde nr. 7 er der kortlagt levesteder for følgende ynglefugle: rørdrum, rørhøg, plettet rørvagtel, klyde, tinksmed og rødrygget tornskade.

I forbindelse med gennemførelsen af overvågningen i 2019 blev der registreret 29 paukende fugle (yngefugle), hvilket er samme antal som overvågningen i 2017. I dette fuglebeskyttelsesområde blev rørdrum overvåget første gang i 2013, hvor der blev registreret 35 ynglefugle. Bestanden af rørdrum i området har således overordnet set været stabil i perioden 2013-2019, og artens udbredelse i området følger tilgroningen af rørskovsområderne. Rørdrummen yngler i de store sammenhængende rørskove i Mellemområdet, i rørskoven omkring Lillesø samt ved Tofte Sø. Efter genoprettelsen af Mellemområdet i Lille Vildmose anses området som et kerneområde for arten, da de store sammenhængende vanddækkede rørskove har skabt de ideelle betingelser for arten. Der er kortlagt 2 levesteder for rørdrum i dette fuglebeskyttelsesområde, ét i Mellemområdet, som også omfatter rørskovsområderne omkring Lillesø samt ét ved Tofte Sø, der omfatter rørskoven omkring søen. Begge levestederne er i høj tilstand, hvilket især skyldes de store sammenhængende områder med vanddækket rørskov.

På baggrund af de store sammenhængende rørskovsområder med god vanddækning er der gode muligheder for en stor og stabil ynglebestand i området. Der vurderes ikke, at være aktuelle trusler for forekomsten af rørdrum i dette område.

Rørhøg er ny på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 7, og arten blev i NOVANA-programmet for første gang overvåget i 2019, hvor der blev registreret 9 ynglepar. Der er registreret ynglende rørhøg i rørskovsområder i Mellemområdet, Tofte Sø og på inde i højmosen vest for Tofte Skov. De registrerede ynglepar ses ofte i umiddelbar nærhed af paukende rørdrummer, og de to rørskovsarter synes i et vist omfang at foretrække de samme områder af rørskoven. Der er kortlagt 2 levesteder for rørhøg i dette område, ét som omfatter rørskoven i Mellemområdet og omkring Lillesø samt ét i rørskoven omkring Tofte Sø. Væsentlige parametre for rørhøgen er at reden er fri for prædation af ræve og andre rovdyr og fri for forstyrrelser fra mennesker. Levestedet ved Tofte Sø er beregnet til at være i høj tilstand, og omfatter uforstyrrede vanddækkede rørskovsarealer. Levestedet i Mellemområdet og ved Lillesø er beregnet til at være i god tilstand, og omfatter vanddækkede rørskovsarealer med moderat forstyrrelse.

Plettet rørvagtel er ny på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 7, og i forbindelse med gennemførelsen af overvågningen i 2019 blev der registreret 12 syngende fugle i området. Fuglene foretrækker de fugtige enge langs Grønvej og vest for Birkesø, hvor hhv. 9 og 3 par blev registreret. Antallet af syngende fugle har svinget mellem 7 og 12 par over perioden 2013-2019, og området har siden genoprettningen udviklet sig til et kerneområde for arten. Der vurderes således at arten har en stabil ynglebestand i området. Der er kortlagt et levested for plettet rørvagtel i dette fuglebeskyttelsesområde i Mellemområdet. Levestedet er beregnet til at være i moderat tilstand, hvilket bl.a. skyldes stedvis høj vegetation samt tilgængelighed af ræv og andre rovdyr.

Klyde er ny på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 7, og i forbindelse med gennemførelsen af overvågningen i 2019 blev der registreret 54 ynglepar i området. Arten yngler udelukkende på isolerede fugleøer i den for nyligt genoprettet Birkesø, hvor fuglene ligger i koloni med en stor hættemågekoloni. Øerne er kortlagt som levested for arten og er beregnet til at være i god tilstand pga. god vegetationsstruktur først på ynglesæsonen og minimal risiko for prædation fra ræv og andre rovdyr. Der vurderes at arten har tilstrækkelig med levesteder til at opretholde en

yngebestand i området. Ynglebestanden vurderes dog, at være negativt påvirket af begyndende tilgroning på områdets småøer.

Der er ikke i forbindelse med overvågningen i hele perioden registreret ynglende tinksmed i dette fuglebeskyttelsesområde. Seneste ynglefund er tilbage fra 1994 i Tofte Mose, hvor arten ynglede i områdets små vandhuller på mosefladen i en lang årrække. Arten må anses for at være forsvundet fra området, hvilket sandsynligvis hænger sammen med den generelle tilbagegang for arten på landsplan. I dette fuglebeskyttelsesområde er der kortlagt et levested for tinksmed ude midt på højmossefladen, bl.a. ved 2 mindre søer. Levestedet er beregnet til at være i god tilstand, og er ikke påvirket af forstyrrelser eller tilgroning. På trods af at arten gennem en årrække ikke har ynglet i området, så findes der fortsat egnede ynglelokaliteter i området. Der vurderes ikke umiddelbart at være aktuelle trusler for arten i området.

På udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området er der desuden ynglefuglene skarv, sangsvane, havørn, kongeørn, hvepsevåge, engsnarre, trane, stor hornugle, natravn, sortspætte, hedelærke og blåhals. For disse arter er der ikke udviklet et tilstandssystem for arternes levesteder. Sort stork (Y), blå kærhøg (Y) og mosehornugle (Y) er ikke tilstede i fuglebeskyttelsesområde 7. De nævnte fugle gennemgås derfor ikke yderligere.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 7 er bestanden af skarv blevet halveret i perioden 2004-2009. Den kontinuerlige nedgang siden 2005 kan være et udtryk for forringede og mere artsfattige forhold i Kattegats fiskefauna samt en øget prædation fra havørn i skarvernes etableringsfase. De gamle redetræer langs søbredden er desuden gradvis gået ud pga. skarvernes ekskrementer, hvilket har tvunget kolonien længere mod sydvest, hvor den efterhånden er ude i kanten af birkebevoksningen. Ynglebestanden af skarv er faldet gennem hele perioden 2004-2019, og bestanden blev i 2019 optalt til knap 200 ynglepar. Dette er en markant tilbagegang af ynglebestanden i området, der i 2004 blev optalt til 3629 ynglepar og i 2013 blev optalt til 878 ynglepar. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for fugle så har arten også på landsplan haft en fluktuerende bestand siden 2004. Lille Vildmose har i den seneste årrække haft ynglende sangsvane, men da arten er ny på områdets udpegningsgrundlag er der ikke i NOVANA sammenhæng indsamlet data på arten, der kan understøtte en vurdering af den aktuelle ynglebestands udvikling. Der er samtidig heller ikke lavet en trusselvurdering for arten i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for fugle er forekomsten af sangsvane i Danmark mangedoblet siden midten af 1960'erne.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 7 blev der i 2019 registreret 2 ynglende havørne par i området, hvilket er en fremgang med et par siden perioden 2008-2017. Arten ynglede i 2019 både i Tofte- og Høstemark Skov og benyttede især Mellemområdet og Skarvkolonien i Tofte Sø til fourageringsområde. På baggrund af artens krav til ynglehabitat og fourageringsområde vurderes der at være velegnede levesteder med store sammenhængende skove med indslag af ældre løv- og nåleskov. Der vurderes således ikke at være lokale trusler for arten i dette område. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for fugle har antallet af ynglende havørnepar i Danmark været stærkt stigende siden midten af 1990'erne. Rapporten har ikke opgjort udviklingen i rastende havørne på landsplan.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 7 har bestanden af kongeørn efterhånden fået etableret to par i området, hvilket er en stigning i forhold til begyndelsen af perioden 2004-2019, hvor der ynglede 1-2 par. Det ene par yngler i Høstemark Skov og det andet par i Tofte Skov. På baggrund af artens krav til ynglehabitat og fourageringsområde vurderes der at være velegnede levesteder med store sammenhængende skove med indslag af ældre løv- og nåleskov. Der vurderes således ikke at være lokale trusler for arten i dette område. Jf. data fra DCE's NOVANA-rapport for fugle har opgørelse af udviklingen af den samlede danske bestand af ynglende kongeørn i perioden vist en stigning fra 2 til 5 par.

Der blev i 2018 registreret 1 ynglepar af hvepsevåge i Høstemark Skov. Hvepsevåge foretrækker arealer med ældre løvskov til redestedet, og arten trives med de store sammenhængende skove med indslag af større skovlysninger der findes i området. På baggrund af artens krav til ynglehabitat vurderes der at være velegnede levesteder med store sammenhængende skove med indslag af ældre løvskov og skovlysninger. Der vurderes således ikke at være lokale trusler for arten i dette område. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for fugle findes ikke data til en statistisk beregning af bestandsudviklingen på landsplan, men det vurderes, at bestanden har været stigende i perioden 1980-2019 og stabil i perioden 2004-2019.

Engsnarre er ny på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 7, men arten blev ikke registreret i forbindelse med overvågningen i 2019. Forekomsten af engsnarre i dette område har gennem årene haft en mere eller mindre tilfældig karakter, og det vurderes, at arten ikke har en fast ynglebestand inden for området. Umiddelbart vurderes der at være mange velegnede enge med den rigtige vegetationshøjde i området og der vurderes ikke at være lokale trusler for artens yngleforekomst i området. Ifølge DCE's NOVANA-afrapportering for fugle har engsnarre haft en stabil eller muligvis svagt faldende ynglebestand i Danmark i NOVANA-perioden 2004-2019.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 7 har bestanden af trane været i fremgang siden genoprettelsen af Mellemområdet. Ved den seneste overvågning i 2019 blev der registreret 8 ynglepar, hvilket er det samme antal der blev kortlagt i 2017. Siden 1992 har arten ynglet rimelig stabilt med et til to par i områderne ved Tofte Mose, Portlandmosen og Høstemark Mose, men efter genopretningen prøvede flere par at etablere sig i Mellemområdet. Således blev der i 2011 kortlagt tre par i Mellemområdet og et par i Tofte Mose. I perioden 2013-2019 er der registreret mellem 6 og 8 par i forbindelse med overvågningen. Arten fouragerer især i Mellemområdet, men benytter også gerne græsarealer og marker i kanten af moserne. I 2019 var parrene spredt over hele området og blev således registreret med 3 par i Mellemområdet, et par i Paraplymosen, et par i Portlandmosen, et par i Tofte Fenner og et par i hhv. Høstemark- og Tofte Skov. Områdets store sammenhængende våde og tørre naturtyper giver gode muligheder for en stabil ynglebestand i området. Lokalt vurderes der ikke at være væsentlige, aktuelle trusler for artens yngleforekomst. Jf. DCE's NOVANA-rapport for fugle har udviklingen af den danske bestand af ynglende trane være markant stigende fra 3-4 par i 1980 til estimeret antal 400-550 par i 2018.

Stor hornugle blev i NOVANA-programmet for første gang overvåget i dette område i 2018, og der blev ikke registreret ynglende stor hornugle i forbindelse med overvågningen. Arten har i en lang årrække ynglet lige uden for området i Kongerslev Kalkværk, og arten er således en hyppig gæst i Lille Vildmose, hvor arten i perioder fouragerer i området. Arten placerer gerne reden i en grusgrav, i en forladt kragerede, i en opsat redeplatform eller på jorden, hvorfor den ikke stiller særligt store krav til ynglestedet. Der vurderes på den baggrund at være velegnede levesteder for arten inden for området, og lokalt vurderes der ikke at være væsentlige, aktuelle trusler for artens yngleforekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-rapport er bestanden af ynglende stor hornugle i Danmark stigende. Stor hornugle kan påvirkes negativt på ynglepladserne af menneskelige forstyrrelser.

Natravn blev i NOVANA-programmet for første gang overvåget i dette område i 2018, hvor der blev registreret 7 ynglepar i tilknytning til nåletræsområderne i Tofte Skov. På baggrund af artens forholdsvis beskedne krav til ynglehabitat vurderes der at være store arealer med velegnede levesteder på sandet, tør bund med lysåben nåletræsbevoksning i dette fuglebeskyttelsesområde. Som det er tilfældet for arten på nationalt plan, vurderes der at være gode muligheder for at arten fremover kan fastholde eller evt. øge ynglebestanden yderligere. Der vurderes på den baggrund ikke at være lokale trusler for arten i dette område. Jf. DCE's NOVANA-rapport for fugle har udviklingen af den danske bestand af ynglende natravn være stabil på både kort og lang sigt.

I dette fuglebeskyttelsesområde blev der registreret to par sortspætter i Tofte Skov ved den seneste overvågning i 2018. Sortspætte foretrækker arealer med højstammet bøgeskov til redested, og

arten trives med de store sammenhængende skove med indslag af ældre nåleskov og løvskov der findes i området. Især variationen i Tofte Skov tilgodeser arten, og arten havde i 2018 yngleaktivitet flere steder i skoven. Høstemark Skov har færre egnede levesteder end Tofte Skov, og arten blev i 2018 ikke registreret i denne del af fuglebeskyttelsesområdet. På baggrund af artens krav til et ynglehabitat vurderes der at være velegnede levesteder med større sammenhængende skove med indslag af ældre nåleskov og løvskov i fuglebeskyttelsesområdet. Der vurderes ikke at være aktuelle trusler for arten i dette område. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for fugle findes ikke tilstrækkelige data til en statistisk analyse af bestandsudviklingen på landsplan.

Hedelærke blev i NOVANA-programmet for første gang overvåget i dette område i 2018, og i den forbindelse blev der registreret et par. Parret yngede i udkanten af Tofte Skov i et lille område med fældning af nåleskov. Der findes mange små og store lysåbne arealer med et varieret fødeudbud i dette område. Således vurderes der at være gode muligheder for en ynglebestand af hedelærke i dette fuglebeskyttelsesområde. Lokalt vurderes der ikke at være væsentlige, aktuelle trusler for artens yngleforekomst. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for fugle er artens udbredelse på landsplan blevet kraftigt forøget mellem Atlas II (1993-1996) og Atlas III (2014-2017).

Blåhals blev i NOVANA-programmet for første gang overvåget i dette område i 2019, hvor der blev registreret 9 ynglepar i og nær Mellemområdet. På baggrund af artens forholdsvis beskedne krav til et ynglehabitat vurderes der at være store arealer med velegnede levesteder med våd rørsump og pilekrat langs kanaler og grøfter i dette fuglebeskyttelsesområde. Som det er tilfældet for arten på nationalt plan vurderes der at være gode muligheder for at arten fremover kan ekspandere og øge ynglebestanden yderligere. Der vurderes på den baggrund ikke at være lokale trusler for arten i dette område. Jf. DCE's NOVANA-rapport er blåhals under spredning i det meste af landet. Væksten i bestanden af ynglende sydlig blåhals i Danmark indikerer, at arten ikke er udsat for trusler i et særligt omfang.

I forbindelse med gennemførelsen af overvågningen i 2018 blev der registreret 34 ynglepar af rødrygget tornskade i dette fuglebeskyttelsesområde. Heraf var der 26 ynglepar jævnt fordelt over hele det åbne område omkring Tofte Skov, 4 ynglepar i Portlandmosen, 2 ynglepar nord for Hegnsvej og 2 ynglepar i den nordlige del af Høstemark Skov. Arten trives fint i området, hvor de store områder med skov og lysåben natur i mosaik skaber mange levesteder for arten. På baggrund af områdets karakter med mange lysåbne arealer og skovlysninger med spredte vedplanter, tørvebund og græssende dyr vurderes der at være forudsætninger for en stabil bestand i området. Der vurderes ikke umiddelbart at være aktuelle trusler for artens yngleforekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for fugle er den samlede danske bestand stabil, og rødrygget tornskade forekommer udbredt over hele Danmark, og udbredelsen har været stigende på både kort og lang sigt.

På udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, som omfatter fuglebeskyttelsesområde nr. 7 findes trækfuglene: Sangsvane, sædgås og havørn. Sidstnævnte er ikke tilstede i national eller international væsentlig forekomst, og gennemgås derfor ikke yderligere.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 7 har bestanden af sangsvane været stabil i perioden 2004-2017. Arten raster hyppigt og talrigt i området og fouragerer hovedsageligt på græs og vinterafgrøder på områdets agerjorder. Tofte Sø og den genskabte Birkese bliver brugt til både overnatning samt fouragering på vandplanter. Enkelte oversomrende fugle raster hvert år, og de første ynglende sangsvaner for området blev registreret i 2011. Områdets karakter med dyrkede marker og store lavvandede søer tilgodeser generelt artens krav til fourageringsområder, og dens krav til sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter. Der ses ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for fugle er forekomsten af sangsvane i Danmark mangedoblet siden midten af 1960'erne.

I dette fuglebeskyttelsesområde har bestanden af sædgås været stabil eller svagt stigende i perioden 2004-2017. Området er en af de vigtigste overvintringspladser for den lille nordskandinaviske ynglebestand, og de ankommer typisk til området i begyndelsen af november. De største forekomster ses i servinteren og i det tidlige forår inden fuglene vender tilbage til ynglepladserne. Sædgæssene fouragerer både på højmossefladen, græsarealer og de dyrkede marker i området. De overnatter i Tofte Sø og den genskabte Birkesø. Områdets karakter med dyrkede marker og store lavvandede søer tilgodeser generelt artens krav til fourageringsområder, og dens krav til sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter. Der ses ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA rapport fremgår det, at bestanden på landsplan vurderes at være faldende. Der kan i nogle af artens danske overvintringsområder forekomme forstyrrelser fra jagt på andre arter.

En række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at den gode naturtilstand ikke fastholdes på levestederne for stor vandsalamander og på den store andel af naturarealerne, der nu er i hensigtsmæssig drift samt at naturtilstanden ikke vil blive forbedret på primært grå/grøn klit, surt overdrev og kalkoverdrev med en indsats mod invasive arter og fremadrettet sikring af hensigtsmæssig drift. Naturtilstanden vil potentielt set heller ikke blive forbedret på bl.a. nedbrudt højmose og elle- og askeskov, hvor uhensigtsmæssig hydrologi også er et problem.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at bestanden af odder, damflagermus og stellas mosskorpion ikke sikres og at bevaringsstatus for arterne forringes på biogeografisk niveau.

Manglende realisering af indsatsprogrammet kan desuden betyde at den hensigtsmæssige pleje af fuglelevesteder ikke fastholdes i tredje planperiode og at bestanden af rørdrum, rørhøg, klyde og tinksmed går tilbage på nationalt niveau. Manglende realisering af indsatsprogrammet kan desuden medvirke til at fastholde levestederne for plettet rørvagtel i moderat tilstand, hvor tilstanden er vurderet som moderat på grund af høj vegetation.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at bestandene af skarv, sangsvane, sædgås, havørn, kongeørn, hvepsevåge, engsnarre, trane, stor hornugle, natravn, sortspætte, hedelærke, blåhals og rødrygget tornskade går tilbage på nationalt niveau.

Manglende realisering af indsatsprogrammet i Natura 2000-planen vil betyde at de potentielle gavnlige klimatiske effekter af planen udebliver, herunder den begrænsede udledning af CO₂ som følge af omlægning af lavbundslande fra omdriftsarealer til naturarealer.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for at den biologiske mangfoldighed i området generelt stagnerer. Dette kan for befolkningen betyde, at de ikke får adgang til naturområder af højere kvalitet, samt at de rekreative aktiviteter, som f.eks. motion, kan blive mindre attraktive, og dermed udebliver den positive effekt på befolkningens sundhed. Der er endvidere risiko for at landskabet kommer til at fremstå mindre varieret pga. tilgroning, og den positive effekt af afgræsning af fortidsminder udebliver.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, udebliver planens potentielle kumulative positive effekter i forhold til konkrete projekter og vandområdeplanen for området.

1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentligt berørt af Natura 2000-planen.

1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

Natura 2000-planen bidrager, ud over sikring af naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for området, generelt til at sikre naturtyper og arter, der findes inden for området, idet Natura 2000-planerne generelt medvirker til at etablere gunstige forhold for naturen.

Tilgroning med høje græsser/urter og vedplanter, forekomst af invasive arter samt kunstig afvanding forandrer naturen og kan føre til ændringer i artssammensætningen, således at vegetationen i højere grad præges af arter, der ikke er karakteristiske for naturtypen. Desuden kan tilgroning og afvanding medføre forringelse af levestederne for flere af områdets talrige arter. Planens indsatser om pleje og sikring af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi vil modvirke denne udvikling og vil desuden medvirke til, at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, får forbedrede forhold. Planens indsatser om bekæmpelse af invasive arter og pleje af hede bidrager til opretholdelse af naturtyperne i området.

Planens indsats om at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper, vil kunne bidrage til at sikre en hensigtsmæssig naturtilstand af naturtyper og arter, der findes inden for området. Planens indsats om udtagning af lavbundslande kan bidrage til at skabe større sammenhængende naturområder med større robusthed og være til gavn for flere af områdets arter.

Planens indsats med at sikre en skovnaturtypebevarende drift og pleje er til gavn for skovnaturtyperne og for tilknyttede arter generelt. Udlægning af arealer til urørt skov vil kunne skabe større variation i skovene med f.eks. flere skovlysninger og mere dødt ved og dermed kunne skabe gode rammer for biodiversiteten generelt.

Planens indsatsprogram omfatter sikring af velegnede levesteder for områdets udpegede fugle og arter. Indsatser for habitatnaturen vil samtidig kunne sikre § 3-beskyttet natur og rødlistede arter. Planens indsats om udarbejdelse af en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter bidrager positivt i forhold til forvaltning af arterne.

Særlige arter i området er behandlet under afsnittet "Særlige arter".

1.4.2 Befolkningen

Natura 2000 område N17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov er beliggende i Rebild, Aalborg og Mariagerfjord Kommuner, der har et indbyggertal på henholdsvis 30518, 219476 og 41572. Der er offentlig afgang til store dele af området. Høstemark Skov og Tofte Skov og Mose er imidlertid indhegnede og arealerne er kun tilgængelige på arrangerede ture.

Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området hvilket kan have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, som fx vil kunne medføre en ændret drift på arealerne.

Planen indeholder desuden en mulig indsats om udlægning af urørt skov. Udlægning af urørt skov i området kan medføre en ændret adgang til områder på visse tidspunkter af året, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan blive sværere som følge af væltede træer, og eventuelle hegninger.

Miljøstyrelsen arbejder på en løbende opdatering af oversigt over naturtyper, arter og fugle som findes i væsentlig forekomst i Danmark og om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr. Denne indsats vil også potentielt kunne medføre ændring i adgangsforhold.

Realisering af planens indsatsprogram vil potentielt give befolkningen adgang til mere spændende natur.

1.4.3 Menneskets sundhed

Mange, især bynære, Natura 2000-områder udnyttes til rekreative aktiviteter, f.eks. vandring og cykling, som bidrager til menneskets sundhed. Natura 2000-planen har til formål at sikre, at de beskyttede naturtyper og arter opnår gunstig naturtilstand på sigt. Det vurderes, at Natura 2000 planen kun undtagelsesvist og på mindre arealer vil hindre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag. Der er etableret stisystemer og informationsstandere i området. Kendskab til naturen og dens værdier vil medvirke til at skabe incitament til en større rekreativ udnyttelse af områderne. Natura 2000-planen vil dog potentielt kunne medføre, at den rekreative udnyttelse af områder udlagt til urørt skov ændrer sig, ligesom der vil være øget fokus på formidling af naturen til gavn for brugere af området.

1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer

Det vurderes, at Natura 2000-planens sikring af den eksisterende udpegede natur i området, bl.a. gennem sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje af arealerne og arternes levesteder ikke har indflydelse på jordbund, idet at indsatsprogrammet i planen ikke omfatter tiltag som vil kunne bevirke, at stoffer eller andet materiale vil kunne påvirke jordbunden, ligesom der ikke vil blive gravet i jordbunden.

Det vurderes at vedtagelse af planen ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, fordi indsatserne ikke medfører emission af stoffer til luften.

Natura 2000-planens indsatser vedrørende naturpleje i området vil potentielt kunne medvirke til at tilbageholde kvælstof og dermed betyde mindre udvaskning af kvælstof til vandområderne. Natura 2000-planens indsats vedr. udtagning af kulstofholdige landbrugsjorde kan desuden potentielt bidrage til et renere vandmiljø.

Natura 2000-planen bidrager til at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper. Dette ville kunne bidrage til at gøre arealerne mere robuste overfor ekstreme vejrforhold og klimaændringer. Mulig etablering af ny natur på kulstofholdige lavbundsarealer, kan bidrage til at skabe større sammenhæng mellem de eksisterende naturarealer, ligesom randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer med landbrugsdrift formegentlig vil mindskes. Desuden kan udtagning af kulstofholdige lavbundsjorde potentielt medvirke til at mindske udledningen af CO₂, og dermed potentielt have en gavnlig effekt på klimaet.

1.4.5 Materielle goder og kulturarv

Natura 2000-planen kan potentielt påvirke adgangen til og kvaliteten af områder, som har betydning for lokalbefolkningen. Planen vil ligeledes potentielt kunne påvirke kulturarv i form af bl.a. pleje af fortidsminder såsom nogle af de 19 kendte oldtidsgrave og 9 kendte oldtids bosætter fordelt i hele området.

1.4.6 Landskab

Området rummer landets største højmoser og nogle af landets største og bedste naturskove med græsning af hjorte og vildsvin. Store flotte kalkoverdrev afgrænser det ellers vidstrakte flade landskab mod vest. De store områder med naturlige bøgeskove, egeskove og skovsumpe rummer sjældne ynglefugle og en stor artsrigdom. Fire søer blev afvandet i 1760'erne, men to er genskabt (Lillesø og Tofte Sø) og der er planer for genskabelse af en tredje (Birkesø). Store dele af højmoserne er drænet, opdyrket og senere benyttet til tørveindvinding. Denne indvinding afviklet, hvorefter dele af arealerne er frigivet til naturgenopretning. I dele af Høstemark og Tofte ses gamle strandvoldssystemer med rimmer og dobber.

Højmosen i området er en af Nordvesteuropas største lavlandshøjmoser og den eneste i Danmark, der er så stor og forholdsvis uforstyrret, at den rummer karakteristiske højmosestrukturer som sekundære søer. Der er store bestande af typiske, men sjældne højmosearter som langbladet soldug, multebær og blomstersiv.

Ved Kongerslev findes nogle af landets mest artsrige kalkoverdrev med bl.a. opret kobjælde og flere sure overdrev med bl.a. mange vokshatte.

Skovene har i kraft af deres lange driftskontinuitet med afgræsning af hjorte og vildsvin og store områder med ekstensiv drift eller ingen hugst, en meget stor artsrigdom af f.eks. insekter, laver og fugle. Der findes fortsat nye arter for landet i området.

Det vurderes, at planen med dens indsatser vil kunne påvirke landskabet, f.eks. hvis der udlægges urørt skov eller ændres i hydrologien i området.

1.4.7 Arter

I Natura 2000-området findes mange karakteristiske arter for de forskellige naturtyper, som hedelyng, tranebær og tue-kæruld på arealer med højmoser, tue-kæruld og hedelyng på arealer med nedbrudt højmoser, dun-birk og blåtop på arealer med skovbevokset tørvemoser, blåtop, tormentil og mangelblomstret frytle på arealer med tidvis våd eng, rød-el og akselblomstret star på arealer med elle- og askeskov, bølget bunke og blåbær på arealer med bøg på mor med kristtorn, sand-star og arter af rensdyrlav på arealer med grå/grøn klit, almindelig star og hirse-star på arealer med rigkær, klokkelæng på arealer med våd hede, katteskæg, lyng-snerre og læge-ærenpris på arealer med surt overdrev, ene, bølget bunke og klokkelæng på arealer med enekrat, hedelyng, revling og tyttebær på arealer med tør hede, sand-star og revling på arealer med klithede, ene på arealer med enebærklit, dynd-padderok og kær-dueurt på arealer med hængesæk, almindelig eg, dun-birk og almindelig røn på arealer med stilkegekrat og hvid næbfrø og rundbladet soldug på arealer med tørvelavning.

Området rummer også mange rødlistede planter, som f.eks. langbladet soldug, blomstersiv, bitter mælkeurt og kær-fnokurt samt også rødlistede svampe, som f.eks. mørkprikket fnugfod, gul prikvertelav, smuk rødblad og gran-mørkhat.

Damflagermus har en væsentlig forekomst i området. Arten overvintrer i kalkminen ved Smidie og yngler i gammel løvskov samt fouragerer over søerne.

Stor vandsalamander, der yngler i vandhuller og ellers lever i fugtige løvskove, har flere bestande i området og markfirben er også fundet i området.

Lille Vildmose var i 1999 det første sted kongeørn ynglede i nyere tid i Danmark, og arten har fået unger på vingerne hvert år siden. I de senere år har havørn også etableret sig som ynglefugl i området, og området tiltrækker hver vinter stadig flere overvintrende ørne. Trane og rørdrum har reageret positivt på genopretningen af Mellemområdet, hvorimod tinksmed og sort stork må anses som forsvundet fra Lille Vildmose. De rødlistede fuglearter mosehornugle, sortspætte, pibeand, hjejle, brushane, stor tornskade, hættemåge og tinksmed findes også jævnligt i området.

Søerne er generelt meget fosforholdige, men fungerer som levested for odder og mange fugle. Ved Tofte Sø findes en større koloni af skarv, og på selve søen overnatter sædgås og sangsvane i de perioder, hvor fuglene opholder sig i Lille Vildmose i vinterhalvåret.

Herudover er området levested for en række arter som frynseflagermus, spidssnudet frø, løgfrø samt rødlistearter som edderkoppen *Hygrolycosa rubrofasciata*, sommerfuglene bøllebålfugl, argusblåfugl, natstørmerne elle-pelsugle, pragtpenselspinder, mose-harlekin, kæruld-græsugle, samt stellas mosskorpion.

Natura 2000-planen vil kunne påvirke forskellige bilag IV-arter, arter på udpegningsgrundlaget, arter som lever i tilstødende områder m.fl., da planen indeholder indsatser til forbedring af habitater og levesteder for arter.

1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater

Der er to arealfredninger i området: Lille Vildmose og Kongstedlund. Fredningerne har til formål at bevare og forbedre den landskabelige og naturfredningsmæssige helhed og at bevare de værende naturværdier og arealets helhedsudseende.

Indsatsen beskrevet i Natura 2000-planen skal generelt sikre en højere kvalitet af naturen og bidrage til en større biologisk mangfoldighed. Planen vurderes ikke at have en negativ indvirkning på fredningerne.

1.5 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak kan påvirke næringsfattige naturtyper. Naturtyperne har forskellig sårbarhed over for kvælstofdeposition. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, som bidrager til at mindske ammoniakudledning fra punktkilder.

Næringstilførsel på arealer, der grænser lige op til naturarealer, kan påvirke naturindholdet i Natura 2000-områder. Forøget næringsindhold kan medføre, at naturtypens karakteristiske arter forsvinder og erstattes af højt voksende arter, der favoriseres af det forøgede næringsindhold.

Forøget næringsindhold kan desuden i kombination med manglende drift, medføre at området gror til.

Tilgroning med høje græsser, urter og vedplanter forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den lavtvoksende og artsrige naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en mere artsfattig vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter. Den gode naturtilstand i størstedelen af området skyldes bl.a., at der er relativt få problemer med tilgroning i vedplanter. Der er dog fortsat arealer, der er præget af tilgroning, især højmose, nedbrudt højmose og grå/grøn klit.

Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig hurtigt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Der er stedvis forekomst af invasive arter i området, især i grå/grøn klit, surt overdrev, kalkoverdrev og skovbevokset tørvemose.

Afvanding i form af grøfter, dræn eller pumper forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter. Der er stedvis problemer i området med påvirkning fra afvanding, især for nedbrudt højmose, klitlavning, elle- og askeskov og skovbevokset tørvemose.

Fjernelse af hugstmodne træer og dødt ved i skove betyder, at skovene kommer til at rumme relativt få gamle træer og relativt lidt dødt ved, hvilket forringer levesteder for skovtilknyttede arter, herunder bl.a. mange vedboende svampe og biller. Ifølge den seneste artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitatyper.

Tre af områdets småsøer er i moderat tilstand. Søerne har høj forekomst af trådalger og et lavt artsindhold.

Tre af områdets fem store søer kan ikke naturtypebestemmes, de to sidste er i ringe og dårlig tilstand.

1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området

I dette afsnit redegøres der for, om planen, med dens indsatser, potentielt vurderes at forværre eller afhjælpe ovennævnte trusler.

Natura 2000-planen indeholder ingen konkrete indsatser der kan forværre eller forbedre depositionen af kvælstofforbindelser i området. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven.

Natura 2000-planen indeholder en målsætning om at sikre de terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede arter. Indsatser gennemført i tidligere planperioder vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper. Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer. Disse indsatser forventes at nedbringe truslen om tilgroning og ligeledes at medvirke til at bekæmpe de invasive arter inden for Natura 2000-området samt til at bevare skovnaturtyperne i området.

Mulig etablering af ny natur på lavbundsarealer, kan bidrage til at skabe større sammenhæng mellem de eksisterende naturarealer, ligesom randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer med landbrugsdrift formegentlig vil mindskes. Desuden kan planen medvirke til at mindske udledningen af CO₂.

Ovennævnte målsætninger vil sammen med planens indsats om bekæmpelse af invasive arter, være med til at de invasive arter ikke medvirker til at forringe naturtilstanden.

Natura 2000-planens indsats om udlægning af urørt skov forventes at forbedre tilstanden af områdets skove og hermed forbedre levesteder for skovtilknyttede dyr, planter og svampe, herunder stellas mosskorpion og sortspætte

Indsatskrav for vandkvaliteten håndteres gennem vandområdeplanerne. Natura 2000-planens indsatser vedrørende etablering af ny natur på lavbundsarealer, kan bidrage til at opfylde vandområdeplanens mål.

Indsatsen for de lysåbne naturtyper vil i stor udstrækning medvirke til at sikre forholdene for områdets udpegede arter stellas mosskorpion, stor vandsalamander, odder og damflagermus samt for områdets udpegede fuglearter skarv, rødbrum, sangsvane, havørn, kongeørn, rørhøg, hvepsevåge, engsnarre, plettet rørvagtel, trane, klyde, tinksmed, stor hornugle, natravn, sortspætte, hedelærke, blåhals, rødrygget tornskade og sædgås samt en lang række andre fuglearter, der benytter området som yngle- og fourageringsareal.

1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU- lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 28 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovekendtgørelse nr.119 af 26. januar 2017 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne for tredje planperiode.

1.7 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet evt. forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af kulstofholdige lavbundslande har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021, bilag 4.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen påvirkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		Der er indledningsvist i den strategiske miljøvurdering redegjort for planens indvirkning på miljøet over landegrænser. Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. I Natura 2000-område nr. 17, Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov vil realisering af planens indsatser om bl.a. at sikre en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje af naturtyper og levesteder medvirke til at hindre tilgroning af lysåbne naturtyper og kan bidrage til at sikre og bevare de våde naturtyper. Mere konkret betyder det, at naturtilstanden opretholdes og/eller forbedres. Planens indsatser om bekæmpelse af invasive arter og grundlæggende indsats på hedearealer bidrager til opretholdelse af naturtyperne i området. Realisering af planens indsatsprogram vil samtidig sikre velegnede levesteder for områdets talrige fugle og andre arter på udpegningsgrundlaget, §3-beskyttede natur, fredede og rødlistede arter i området samt arter i området generelt. Planens indsats om udarbejdelse af en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter, vil ligeledes gavne de fredede og rødlistede arter i området. Planens indsats om at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper bidrager til en større robusthed for naturtyperne og de arter knyttet hertil. Planens indsats om udtagning af lavbundslande bidrager til at skabe større sammenhængende naturområder. Det vurderes, at indsats om udlægning til urørt skov på sigt vil skabe større variation i skovene med f.eks. flere skovlysninger og mere dødt ved og dermed skabe gode rammer for biodiversiteten generelt ligesom planens indsats med at sikre en skovnaturtypebevarende drift og pleje er til gavn for skovnaturtyperne. Se desuden vurderinger i skemaet under "Arter".
Befolkningen	X		Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. For visse arealer vil gennemførelsen af planen betyde, at de vil blive omfattet af en plejeindsats, som vil kunne medføre en ændret drift på arealerne. Planen vurderes at bidrage til at sikre og forbedre naturgrundlaget, hvilket giver mulighed for større naturoplevelser. Visse indsatser, f.eks. potentielle hydrologiprojekter, udlægning til urørt skov vil kunne medføre ændringer i adgangen til delområder indenfor Natura 2000-området. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere restriktioner for offentlighedens adgang til området.

Menneskers sundhed	X		Planen medvirker til at sikre de beskyttede naturtyper i området således, at naturen i området på sigt opnår en god-høj kvalitet. Naturområder af god-høj kvalitet er af betydning for den rekreative udnyttelse af området, og dermed menneskers sundhed. Det vurderes, at gennemførelsen af planen ikke vil være i modstrid med hensynene til menneskers sundhed, men i stedet at en øget biodiversitet og mere robuste økosystemer vil bidrage positivt til menneskets sundhed. Sikringen af den beskyttede natur vurderes i øvrigt ikke at have en sundhedsmæssig effekt.
Jordbund		X	Det vurderes, at planen ikke påvirker jordbundens beskaffenhed idet indsatsprogrammet i planen ikke omfatter tiltag som vil kunne bevirke, at stoffer eller andet materiale vil kunne påvirke jordbunden, ligesom der heller ikke graves i området. Se desuden vurderinger i skemaet under "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed".
Vand	X		Natura 2000-planen rummer ikke indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandplanerne. Natura 2000-planens indsatser vedrørende naturpleje kan imidlertid medvirke til at tilbageholde kvælstof og dermed medvirke til at opfylde vandområdeplanens mål.
Luft		X	Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper og arter ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, fordi indsatserne ikke medfører emission af stoffer til luften.
Klimatiske faktorer	X		Ved omlægning af lavbundslande fra omdriftsarealer til naturarealer kan Natura 2000-planen medvirke til at begrænse udledningen af CO₂, og dermed potentielt have en gavnlig effekt på klimaet.
Materielle goder		X	Det vurderes ikke, at planen påvirker materielle goder, idet realisering af planens indsatsprogram primært omfatter pleje af de naturtyper, der findes på Natura 2000-området udpegningsgrundlag og dermed ikke berører ejendomme eller andre værdier for den brede befolkning eller lokalbefolkningen. Adgangen til naturområder og en højere værdi af naturen er vurderet under emnet "Flora, Fauna og Biologisk mangfoldighed". "Befolkningen" og/eller "Menneskets sundhed".
Landskab	X		Sikring og forbedring af naturgrundlaget, herunder naturplejetiltag, vil øge landskabsværdien ved at give mulighed for et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper. Udlægning af arealer til urørt skov vurderes at medføre større variation i landskabet, f.eks. som følge af væltede træer. Udtagning af lavbundslande vil formentlig også påvirke landskabet.
Kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk	X		Natura 2000-planens indsatser modvirker tilgroning af fortidsminder, og medvirker dermed til at sikre kulturarven. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen

arv og arkæologisk arv			vurderes ikke at berøre andet kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv.
Arter	x		Natura 2000-området rummer en lang række arter, herunder flere arter på områdets udpegningsgrundlag og flere sjældne, fredede og rødlistede arter. Af rødlistede karplanter findes f.eks. hvid næbfrø, liden og langbladet soldug, multebær, smalbægret ensian, leverurt og bakketidse. Arterne stor vandsalamander, odde, stellas mosskorpion og damflagermus er på områdets udpegningsgrundlag. Området er levested for mange fugle, herunder ynglefuglene rørdrum, rørhøg, plettet rørvagtel, klyde, tinksmed, rødrygget tornskade, skarv, sangsvane, havørn, kongeørn, hvepsevåge, engsnarre, trane, stor hornugle, natravn, sortspætte, hedelærke og blåhals, der er på områdets udpegningsgrundlag. Natura 2000-planen vil påvirke forskellige arter i området positivt, da planen indeholder indsatser til sikring og forbedring af levesteder for arter. Indsatser for områdets naturtyper vurderes at påvirke levesteder for arter i området positivt. Planen vil også kunne påvirke arter som lever i tilstødende områder positivt.
Fredninger, Bekendtgørelse sfredninger og vildtreservater		x	Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for området vurderes ikke at stride imod områdets fredninger, da fredningen har til formål at bevare naturværdierne i området, hvilket Natura 2000-planen forventes at bidrage til. Der er ingen fredningsbekendtgørelser eller vildtreservater i området.
Kumulative effekter	x		Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten for naturtyper og på området udpegningsgrundlag. Evt. realisering af indsatsprogrammet i planen vurderes derfor potentielt at kunne medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter og vandområdeplanen for området.

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår modstridende naturinteresser henvises til Natura 2000-planens afsnit 3.3. Se i øvrigt afsnit om grundlag for prioriteringer nedenfor.

Natura 2000-planerne skal generelt sikre en højere kvalitet af naturen og bidrage til en større biologisk mangfoldighed.

Planen indeholder en indsats om udtagning af kulstofholdig lavbundsjord samt om udlægning af

urørt skov. Disse indsatser, kan på mindre områder medføre en ændret adgang på visse tidspunkter af året, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan blive sværere som følge af væltede træer, højere vandstand og eventuelle indhegninger.

Sikringen af den eksisterende natur kan have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive udlagt til natur, udlagt til urørt skov eller blive omfattet af en plejeindsats, som f.eks. vil kunne medføre en ændret drift på arealerne. Ved såvel pleje af eksisterende natur som udlægning af landbrugsarealer til natur vil dette ske efter aftaler mellem lodsejeren og kommunerne og mod økonomisk kompensation via EU's landdistriktsprogram.

Med gennemførelsen af Natura 2000-planen forbedres tilstanden af naturtyperne, og planen vurderes derfor overordnet ikke at have negativ indvirkning på miljøet.

1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planerne udarbejdes som følge af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære udarbejdelse af hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner, relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler. I Danmark udarbejdes Natura 2000-planer, som angiver overordnede og konkrete mål for lokaliteterne, indsatsprogram med retningslinjer og evt. mulighed for prioritere mellem forskellige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget ved realisering af indsatsprogrammet.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem frivillige og lokale indsatser. Natura 2000-planen udarbejdes på baggrund af en basisanalyse, der bl.a. præsenterer data, redegør for relevante trusler og naturtilstanden. Natura 2000-planen danner efterfølgende grundlag for udarbejdelsen af en Natura 2000-handleplan. Natura 2000-handleplanen udarbejdes af kommunale og andre ansvarlige myndigheder, og har fokus på de forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Der kan således ikke i forbindelse med Natura 2000-plan foretage en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da Natura 2000-planer ikke fastlægger hvor den konkrete indsats skal gennemføres. Miljøvurderingen er gennemført ud fra tilgængelig viden, bl.a. de oplysninger der fremgår af basisanalysen, udkast til Natura 2000-planen og det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

I de seneste basisanalyser (offentliggjort juni 2020) redegøres der for relevante trusler, og dermed at der fortsat er behov for indsatser for at sikres den nuværende naturtilstand og på sigt opfylde habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål. I tredje planperiode (2022-2027) er der fokus på at sikre mere naturlige processer og naturens robusthed bl.a. i form af sammenhængende arealer, udlæg af urørt skov og udtag af kulstofholdige lavbundslande. Derudover er der fokus på sikring af den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering.

I forslag til Natura 2000-planen for Natura 2000-område nr. 17 planlægges der en indsats om at arbejde for at sikre naturtyperne en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje, og der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur. Der arbejdes desuden for at sikre egnede levesteder for områdets fugle eller arter.

Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden.

Invasive arter medvirker til at forringe naturtilstanden. Der iværksættes derfor en bekæmpelse af invasive arter på 46 ha med fokus på arealer med en kortlagt forekomst af invasive arter på over 10% dækning.

Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter.

Der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjord der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.

Indsatsen for de lysåbne naturtyper vil i stor udstrækning medvirke til at sikre forholdene for områdets udpegede arter og fugle samt en lang række andre fuglearter, der benytter området som yngle- og fourageringsareal.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype, fugl eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper, fugle eller arter. For området er der foretaget følgende valg:

En øgning af arealet med aktiv højmoser (7110) i dette Natura 2000-område prioriteres højere end arealer med skovbevokset tørvemoser (91D0) og nedbrudt højmoser (7120).

I Høstemark og Tofte Skove blev mange naturarealer i 1800- og 1900-tallet intensivt afvandet, således at det blev muligt at anlægge store områder med nåleskovsplantager. Sænkningen af grundvandsstanden betød andre steder, at sumpskovene blev fortrængt af mere tørre skovnaturtyper med bøg eller eg. I dette Natura 2000-område prioriteres genskabelse af naturlig hydrologi i skovene højt af hensyn til sumpskove af typerne skovbevokset tørvemoser og elle- og askeskov. Det accepteres således, at det kan betyde en arealreduktion for skovnaturtyper knyttet til mere tør bund, som skovnaturtyperne bøg på morbund med kristtorn og ege-blandskov.

1.10 Overvågning

Resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til udpegningsgrundlag og naturtilstanden bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende vidensgrundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

Resume

Strategisk Miljøvurdering for forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 for Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov (nr. 17). Miljøvurderingen sammenfatter Natura 2000-planforslagets påvirkning af miljøet.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk